

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIV, 4

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

4. 4. 1967

HRVAŠKI KULTURNI DELAVCI ZA INDIVIDUALNOST HRVAŠKEGA JEZIKA

Prizadevanje za kulturno in politično zedinjenje Južnih Slovanov, posebno Hrvatov in Srbov, je vedno za eno svojih poglavitnih podklad štelо srbsko-hrvatski „književni dogovor“ na Dunaju leta 1850, kjer je bilo za podlago skupnega književnega jezika Hrvatov in Srbov sprejeto štokavsko narečje v ijekavski izreki, kakor se je govorilo v Hercegovini. S hrvaške strani so se domenka udeležili Ivan Kukuljević, Ivan Mažuranić in Dimetrij Demeter, s srbske pa Vuk Karadžić in Djura Daničić, navzoč je bil tudi Slovenec Fran Miklošič. Dunajska slavistična šola je dogovor krila s svojo avtoriteto in Miklošičev naslednik Vatroslav Jagić mu je bistveno pripomogel k uveljavljanju med svojimi hrvatskimi rojaki. Na Hrvaškem je dogovoru pripravil pot ilirizem, ko je Gaj dolčil štokavsko „narečje“ za „ilirski jezik“. V dogovoru so Hrvatje žrtvovali lep del svoje kulturne tradicije, zato je bil odpor med njimi najbolj glasen, upirali so se mu celo nekateri „ilirci“. Srbi so v ogromni večini mirno pisali naprej svojo štokavščino v ekavski izreki Šumadije in Vojvodine.

Srbski ali hrvaški jezik pa v dosedanjih šestdesetih let ni dobil Srbom in Hrvatom skupnega, enotnega pravopisa. Čeprav avtorji vodilnih pravopisnih modifikacij pri Hrvatih (Ivan Broz, prvič 1892, zadnjič 1917; njegov nadaljevalec Dragutin Boranić, od 1921 do 1951 deset izdaj) in Srbih (Aleksander Belić, prvič 1923 in zadnjič 1952) izhajajo iz načel dunajskega dogovora, so prav ti pravopisi uravnavali dve različni slovstvi in tudi sami nosili pečat te neutajljive jezikovne resničnosti.

Da bi potrdili enotnost srbskega ali hrvaškega jezika in zlasti uresničili enakost pravopisnih predpisov, so se zbrali decembra 1954 v Novem Sadu nekateri hrvatski in srbski literati in filologi. Na tem sestanku so bili sprejeti sklepi, ki poudarjajo, da je jezik, ki ga govorijo Srbi, Hrvati in Črnogorci eden jezik, zato pa tudi knjižni jezik, ki se je realiziral okoli dveh središč, Beograda in Zagreba, enoten in edinit književni jezik v dveh enakopravnih izrekah, ekavski in ijekavski. Posebej novosadski dogovor terja, da je v pojmovanju tega jezika treba vedno poudariti obe sestavini imena. Izdelava skupnega pravopisa je novosadski sestanek oglašil za najbolj nujne in najbolj perečo kulturno in socialno potrebo. Ustanovil je tudi pravopisno komisijo, ki je 1959 svojo nalogo izpolnila. Od 1960 bi moral na vsem področju srbskega ali hrvaškega jezika veljati isti skupni pravopis. Partija je sestanku dala več pospeškov in zato so njegove sklepe Hrvati čislali za izrazito politično orodje.

V duhu partijskega unitarizma pišeči ljubljanski jugoslovanski slavist Janko Juranić je tedanje upe belgrajske vlade izrazil tako: „Enotnosti hrvatskega in srbskega jezika so poleg različnega zgodovinskega razvoja in različne kulturne usmerjenosti zadajali globoke rane tudi politični odnosi med Hrvati in Srbi, ki so jih v svoj prid netili nacionalni sovražniki (Nemci in Madžari) v Avstroogrski, ter razredni nasprotniki (velikosrbska in velikohrvatska buržoazija) v versajski Jugoslaviji. (Ljubljanski slavist menda ne ve, da je izraz versajska Jugoslavija lansiral italijanski fašizem...) Danes so ti činitelji odpadli, zato sta si oba tipa knjižnega jezika blizu, kot si nista bila še nikoli, tako da upravičeno govorimo o enotnem hrvatskem ali srbskem knjižnem jeziku z ekavsko izreko pri Srbih in ijekavsko pri Hrvatih. Nebistveni razločki so tudi v besedišču, sintaksi itd., vendar pa se v skupnem političnem, gospodarskem ali kulturnem življenju čedalje bolj izglašujejo“ (Jugoslovanski jeziki, Ljubljana 1957, str. 20).

Partijski unitarizem je po novosadskem dogovoru menil, da je problem „hrvaškega“ jezika „likvidiran“, slovenski jezik pa bo kot ljudski jezik „dvajstine Jugoslavije“ izginil v jugoslovanski književnosti v naslednji etapi „zedinjenja“.

Uračunali so se s Slovenci, uračunali s Hrvati.

SRBSKO IZZIVANJE V ZAGREBU

V nedeljo dne 19. marca 1967 je bil v Zagrebu zbran občni zbor Pisateljske zveze Srbije. Razumljivo je, da so Hrvatje imeli to dejanje za izzivanje. Pisateljska zveza Hrvatske je priobčila izjavo, ki odločno zatrjuje, da sta jezika, ki ju govorijo in pišejo Hrvati in Srbi dva različna jezika, zanikuje obstoj takomenovane srbohrvaščine ali hrvatosrbščine in ugotavlja, da hrvatski

(Dalje na 2. str.)

VABILO K NAROČBI X. LETNIKA KNJIŽNIH IZDAJ SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Slovenska kulturna akcija se na svoje naročnike, prijatelje in vse ljubitelje lepe slovenske knjige obrača z vabilom, polnim vere v poslanstvo, ki ga opravlja med slovenstvom v svetu — pa s tem nenehno pogloblja tudi upanje na svobodo vsem bratom in sestram v domovini — ko zavrta med slovenstvo z vsem, kar nas vse prebo njen knjižni spored tudi tokrat veva, namreč vera, da se je naš narod prav s knjigo in kulturnim delom ohranjal in zmagoval.

Naš X. KNJIŽNI SPORED — obseže:

Vinko Brumen, ISKANJA, zbirka esejev (Velikonjeva literarna nagrada 1965), okrog 260 str.

Ruda Jurčec, MARCELINO VAZQUEZ, roman (Velikonjeva literarna nagrada 1965), okrog 240 strani.

Milena Šoukal: IZBOR PESMI

MEDDOBJE, šest števil (trije zvezki); 360 strani.

GLAS, štirinajstdnevnik.

N a r o č n i n a za celoten letnik je 4600 pesov za vezavo in 4000 pesov za broširane knjige; za ZD 17 in 15 dolarjev, oziroma temu odgovarjajočo vrednost domačih valut za druge dežele (podrobnosti bomo še objavili).

Kdor bo presodil sedanje stanje cen na svetovnem ali na domačem knjižnem trgu, se bo lahko prepričal, da je cena naših knjig izredno nizka. Da je temu tako, se je treba zahvaliti našim mecenom, ki jih za dobro stvar nikdar ne manjka in nas zelo podpirajo, prav tako pa tudi našim ustvarjalcem: pesnikom, pisateljem, znanstvenikom in opremljevalcem, ki za svoje delo ne prejema honorarja. Založba jim od časa do časa more nuditi samo majhne odškodnine za najnujnejše stroške.

In vendar stopamo ob založbi Slovenske kulturne akcije vsi vedro in krepko k edinemu in najlepšemu slovenskemu cilju: dela duhovne kulture naj nas krepijo v službi našemu narodu v zamejstvu in v domovini in s tem tudi krepe ideale vsega človeštva za zmago dobrega nad zlom.

ZALOŽBA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	CONCESION 6228 R. P. I. 910730

PRED KONGRESOM SOVJETSKIH KNJIŽEVNIKOV

Henri Pierre, dopisnik pariškega dnevnika "Le Monde", poroča iz Moskve, da so sedaj objavili razglas o kongresu sovjetskih književnikov v proslavo petdesete obletnice oktobrske revolucije. Kongres bi sicer moral biti že v decembru 1966, vendar so ga odložili, ker da je bilo v tistem času v Moskvi dvoje važnih zborovanj: zboroval je sovjetski plenium in centralni komite partije. Da bi odstranili neroden vtis o odlaganju kongresa, ki je bil sedaj že tretjič preložen, so dodali sklicanju slovesne značaj poklonitve v spomin revolucije. Glavni urednik Literarnaje gazete Čakovski je sklical tuje časnikarje in jim sporočil, da se bo kongres začel 22. maja in bo vključen v vrsto jubilejnih prireditvev. Svoj nastop je Čakovski povezal z izidom prve številke literarnega tednika Literarnaje gazeta, ki je doslej izhajal na štirih straneh trikrat na teden, odslej pa bo tednik na štirinajst straneh. List je res z razširitvijo mnogo pridobil in je med sodelavci prve številke tudi urednik Novega mira Tvardovski, ki je prispeval eno pesem. Objavili so tudi mnogo ilustracij in reprodukcij in je jasno vidna namera korakati vzporedno s podobnimi publikacijami po svetu.

Vendar je bilo dovolj jasno vidno, da Čakovskemu ni uspelo prepričati tujih časnikarjev, zakaj so kongres preložili na pomlad 1967. Po Moskvi je takoj začelo krožiti mnogo izjav, da kongres tudi na pomlad ne bo možen, ker so razlike med pristaši modernih smeri in takozvanimi „ustvarjanci“ prevelike.

Kako daleč se je razvila borba med obema strujama, najbolj jasno ponazorjuje dejstvo, da vodilna literarna revija Novi mir v oktobru ni mogla iziti, ampak je številka z dvomesečno zamudo izšla šele konec decembra 1966. Kako bodo napravili z ostalima dvema številka-ma letnika, ni znano. Revijo še vedno vodi Tvardovski, pač pa je pod pritiskom partije moral odstopiti njegov pomočnik in sourednik Sachs. Če na Novi mir pritisk oblasti še ni dosegel najvišje stopnje, pa se je to zgodilo že pri reviji Junost (Mladost), kjer je moral ves uredniški zbor odstopiti in so revijo sedaj izročili „ustaljenec“, kakor nazivajo pristaše režima. Najbolj je oblasti pri Novem miru razburjala rubrika Brez komentarija, kjer so objavljali odstavke iz spisov takozvane „herojske literature“. Vojaški krogi so terjali ukinitve rubrike in končno dosegli svoj namen, ker je oktobrska zakasnela številka že brez nje. Zamuda revije se razlaga tudi s tem, da je pisatelj Konstantin Simonov napisal roman o Stalinski dobi in bil zelo nazoren o strahotnih razmerah o sovjetskih koncentracijskih taboriščih. Roman je moral izpasti. Oblastem pa je pravi trn v peti pisatelj Solženicin, ki je napisal nov roman Paviljon rakastih okuženecv. Seveda delo ni izšlo, pač pa že kroži povsod v obliki razmnoženine. Za pisatelja je tudi znano, da živi v Rjazanu in vedo tudi povedati, da se pomladanskega kongresa v Moskvi ne bo mogel udeležiti.

Tuji časnikarji so Čakovskega vprašali, kaj misli o kazni nad Sinjavskim in Danijelom in ali je Danijel zelo bolan. Odgovor je odklonil z besedami, češ da oba pisatelja dejansko nič ne pomenita in veljata toliko, kolikor ju napihne tuja propaganda. Za rusko javno mnenje sta Sinjavski in Danijel zločinca v smislu določb občnega prava.

jezik organi federacije ponižujejo na stopnjo „lokalnega dialekta“ v korist „državnega jezika“, se pravi srbsčine. Zategadelj terjajo hrvatski pisatelji spremembo ustave, da bo tako odpravljeno dvoumje srbohrvaščine ali hrvač-srbsčine in da bodo pravice hrvatskega jezika popolnoma priznane in uveljavljene. Deklaraciji se je pridružilo še sedemnajst drugih kulturnih in znanstvenih ustanov z ozemlja republike Hrvatske.

Izjava je vzbudila najbolj živo zadovoljstvo zavednih Hrvatov, pa tudi jezne reakcije srbskih hegemonistov in jugoslovanskih predstavnikov.

Ko je zbor srbskih pisateljev izvedel za vsebino izjave, je v burnem ozračju skupina dvainštiridesetih pisateljev predlagala, naj občni zbor sklene popolno ločitev obeh jezikov z vsemi posledicami na kulturnem in političnem področju, posebej naj se terja za Srbe v Hrvatski uvedba srbskih šol z lastnimi učitelji in profesorji. Zahtevali so celo, da morajo javna oblastva v Hrvatski v občevarju s Srbi v pisanju rabiti cirilico. Moral je nastopiti član srbskega politbiroja Miloško Drulović, ki je vsaj začasno pregovoril večino srbskih pisateljev, da je sklenila, čeprav obsoja zagrebško deklaracijo, dati si čas za premislek in šele čez dva tedna obravnavati stališče hrvatskih pisateljev.

Poglavitno glasilo titovske propagande v Zagrebu Vjesnik je izjavo označil za „politično in jezikovno dejanje“, ki je bilo pripravljeno „v popolni tajnosti“, ne da bi bili obveščeni popreje „politični voditelji“. Dnevnik obsoja „nacionalizem“ in „šovinizem“ izjave, ki jo imenuje „diverzijo“. Posebno je ogorčen, ker Zveza hrvaških pisateljev terja, da učno osebje, uradniki in sploh „javni delavci“ uporabljajo edino jezik okolja, ki v njem izvršijo svoj poklic. „Vjesnik“ v tej zahtevi vidi težnjo „iti mimo obstoja samega Srbov v Hrvatski“. Kot grožnja se mora umeti zaključni stavek: „Ne bo svobode in enakosti za Hrvate v Jugoslaviji brez svobode in enakosti Srbov in Hrvatov v Hrvatski. Toda deklaracija gre v nasprotno smer.“

Dogodek je takoj komentirala tudi belgrajska „Borba“, ki v uvodniku oporeka, da bi bila srbsčina državni jezik in se sklicuje na to, da so zvezni zakoni, uradni list in osrednji tisk pisani v srbsčini in hrvaščini, da ima vsaka republika svoje radijske in televizijske oddaje, da se po šolah poučuje v „narodnem jeziku“. Edino izjemo prizna za armado, kjer je poveljni jezik srbsčina, ker drugače v sedanjih razmerah ni mogoče.

Za „Borbo“ je 21. marca napisal uvodnik eden izmed poslednjih jugoslovanskih mohikancev v Zagrebu Ferdo Čulinović, ki ga je partija izza pisalne mize podeželskega advokata dvignila na univerzno katedro v Zagrebu. Najprej se je obregnil ob postopek pri pripravi izjave, ker niso bili obveščeni vsi udje institucij, ki so izjavo podpisale, tako na primer pri Matici Hrvatski. Potem polemizira zopet izjavo samo, ki da ne vsebuje nobenega dokaza, da Srbi in Hrvatje imajo dva jezika. Poudarja, da se med podpisniki izjave nahajajo nekateri tvorci novosadskega dogovora iz 1954, ki je slovesno oklical istost in edinstvo literarnega jezika obeh narodov. Iz tega sklepa, da cilji deklaracije niso lingvistični, temveč politični. Seveda zanika, da bi bil hrvaški jezik uradno potiskan v ozadje. „Bilo bi zelo negativno, če bi se glede deklaracije zaslišali glasovi neodvisnosti na srbski strani.“ Večni strah jugoslovenarjev.

Pomen izjave kaže tudi to, da sta se že 22. marca zbrala v Zagrebu izvršni komite (nekdanji politbiro) hrvaške, v Belgradu pa srbske partije, da bi utrdili partijsko „linijo“ glede na zagrebško pisateljsko deklaracijo. Oba „nacionalna“ komiteja iste nacionalne partije se najprej vzdigujeja zoper pojave „nacionalizma“ in „šovinizma“ v svojih lastnih republikah. Potem kliče v spomin „nedemokratskim“ hrvaškim kulturnim delavcem, da je treba politične, ekonomske in kulturne — vstevši lingvistične — probleme obravnavati na javnih razpravah v pristojnih in družbenih organizacijah — kakor da bi med demokratskimi pravicami ne bila tudi priprava javnih nastopov; jugoslovanska psevdodemokracija seveda hoče ohraniti kontrolo partije nad vsem. Znano je, da je med podpisniki zagrebške pisateljske deklaracije in med podpisniki sklepa, ki ga je predlagala skupina srbskih književnikov svojemu občnemu zboru, lepo število upisancev v komunistične stranke. Tem zagrebški in belgrajski politbori še posebej zamerita, da so skrivali svojo dejavnost pred svojimi predpostavljenci v partiji. Zato oba zabičujeta članom partije posebne odgovornosti komunistov kot komunistov v sedanjih razmerah in obsojata tiste, ki so se zapletli v zagrebško afero.

Politbiro „hrvaške“ partije posebej, za Hrvate glasno poudarja: „Deklaracija je nesprejemljiva in jo zato javno mnenje po pravici obsoja.“ Izraža tudi prepričanje, da se večji del podpisnikov tega dokumenta ni zavedal političnih nastopkov tega dejanja.

Izvršni odbor srbske partije pa s svoje strani v diskusijah zaradi deklaracije odkriva: „nacionalistične sile, ki so bile poražene na četrtem plenumu centralnega komiteja“. Tako povezuje srbske — pa tudi hrvaške — pisatelje in na julijskem plenumu odžaganega Aleksandra Rankovića... „Neki posamezniki in neke skupine so sprejeli deklaracijo o odnosih med nacionalnostmi kot dokaz za oslabitev nacionalne edinstva, da bi tako komprometirali Zvezo komunistov. Ti isti elementi so sprejeli deklaracijo s ciničnim zadovoljstvom in se je sedaj poslužujejo za opravičenje svojega nacionalističnega pretiravanja.“

Pritisk partije je že začel delovati po manj javnih kanalih. V sredo 22. marca je prinesla „Borba“ pismo Božidarja Šujice, enega izmed podpisnikov predloga za resolucijo srbskih pisateljev. Šujica proglašja svoj podpis za neveljaven, „ker sem prišel na zborovanje pisateljev pijan, nisem razumel, zakaj je šlo“.

Celo komunistični pisatelji na Hrvaškem so toliko zavedni udje svojega naroda, da si upajo s pogumno izjavo nastopiti za svoje nacionalne pravice, po Sloveniji pa se ob zaslepljeni vdanosti navzgor širijo izjave, kako se nekdo „veseli, da tisti, ki z odgovornostjo vodijo našo usodo, vzpodbujajo in vžigajo

(Dalje na 8. str.)

KNJIŽNE NAPOVEDI SLOVENSkih ZALOŽB ZA LETO 1967

Mariborska založba OBZORJA napoveduje za leto 1967 med izdajami izvirne proze 2. zvezek Stanka Majena Izbranega dela. Kdo bo uredil zbirko in kdaj bo izšla, še ni navedeno. V istem okviru pa bodo še naslednja dela proze, dramatične in poezije: Jaro Dular, Udari na gudalo, Jandre; M. Hace, Korenine se trgajo; J. Javoršek, Muzikalne zgodbe; M. Kolar, Išči poldan; M. Kramberger, Ljubezenska zgodba; Mimi Malenšek, Noriška rapsodija; Boris Pahor, Nekropola; Smiljan Rozman, Pokopališče; Pavle Zidar, Očenaš; Gregor Strniša, Samorog (drama); V. Gajšek, Pesmi; F. Zagoričnik, V risu; Anton Ingolič, Izbrano delo, 9. in 10. zvezek; J. Kerenčič, Izbrano delo. — V isti založbi bo v esejištni zbirki Razpotja izšlo: Dušan Moravec, Razvoj slovenskega gledališča; B. Fatur, Osebnosti, dela, ideje. — Zbirka Likovna obzorja bo zajemala: S. Čobelj, Slikarski Straussi; M. Mušič, Veliki arhitekti, 3. del. — Domače in tuje gore bodo prinesle: S. Kugy, Iz življenja gornika; M. Rebitsteh, Srebrni bogovi. — Veliki moške bodo zajemali biografije: F. Timmermans, Pieter Bruegel (uvod F. Steleta); J. Rousselot, Franz Lizst; R. Harms, Robespierre. — Pod zaglavljem Križem sveta bo izšlo: J. Čiuha, S poti; W. in A. Bator, V Damasku; J. Hersey, Volja do življenja; H. Rittlinger, Po deročih vodah. — Gospodarsko-komercialna knjižnica pa napoveduje: D. Požar, Zavarovanje blaga v transportu; J. Kralj, Uvod v finančno politiko podjetja; R. Crnković, Denarni trg v tržnoplanskem gospodarstvu; T. Lah, Ekonomija in ekonomska politika Jugoslavije. — Iz antičnega sveta: Tacit, Anali; Kurcij Ruf, Arian in Plutarh, Aleksander Veliki. — Iz naše preteklosti: D. Cvetko, Zgodovina slovenske umetnosti; T. Ferenc, Kapitulacija Italije in NOB v Sloveniji; T. Ferenc, Nemška raznarodovalna politika v Sloveniji 1941 in 1945; J. Jarc, Partizanski rog; F. Roš, Slovenski izgnanci v Srbiji 1941 do 1945; E. Jelovšek, Spomini Prešernove hčere. — Založba ima še druge zbirke, kjer bodo med drugimi izšla naslednja dela: A. Podbevšek, Razgovori z Jakopičem; A. Drabosnjak, Izgubljeni sin; T. S. Eliot, Umor v katedrali (prevod V. Tauferja). Založba izdaja tudi publikaciji Časopis za zgodovino in narodopisje, ter revijo Dialogi. Obe gresta v tretji letnik.

SLOVENSKA MATICA bo članom v okviru Redne zbirke podarila sledeče knjige: Fran Stele, Plečnik v Italiji; Edvard Kocbek, Listina (nadaljevanje Tovarišije), in Slovensko književnost 1945-1965, II. del. — V zbirki Vezana beseda bo izšel prevod Shakespeara, Konec dober vse poplača (prevod M. Bor). Zbirka Razprave in eseji: Andrej Rijavec, Glasbeno delo na Slovenskem v obdobju protestantizma. — Izredne publikacije pa bodo: Boris Paternu, Slovenska lirika 1945-1965 (izbor tekstov); Helga Glušič-Krisper in Matjaž Kmecl, Slovenska proza 1945-1965 (izbor tekstov); Ivan Mohorič, Zgodovina železnice na Slovenskem, I. del.

CANKARJEVA ZALOŽBA bo izdala v zbirki Svetovni roman: Bromfield, Gospa Parkingtonova; Hoffmann, Vražji napoj; Meredith, Izkušnje Richarda Feverela; Tanizaki, Sestra Marioka. — Zbirka Bios napoveduje: Thornewald, Sto let kriminalistike, I. in II.; Gilot-Lake, Življenje s Picassom; Cronin, Ludvik XIV. — Zbirka Mozaik: Slaughter, Egon E. Kirst, Upor vojakov; Heym, Oči razuma; Llewellyn, Eno samo srce; Leduc, Bastardinja. — V zbirki 100 Romanov pa Huxley, Groteskni ples; Jones, Od tod do večnosti; Faulkner, Svetloba v avgustu; Lagerlöf, Gösta Berling; Lermontov, Junak našega časa; Turgenjev, Očetje in sinovi; Silone, Seme pod snegom, I. in II.; Swift, Guilliverjeva potovanja; Flaubert, Vzgoja srca; Kafka, Grad. — Izven zbirke pa še: Zagoričnik, Leto in dan (pesmi); roman Mira Mihelič, Ogenj in pepel; Regent, Spomini; Skupina avtorjev, Jezikovni pogovori; Hauser, Filozofija umetnostne zgodovine; Hegel, Filozofija zgodovine; Zbornik o oktobrski revoluciji.

Založba LIPA v Kopru naznanja: Zbirka Slovenska poezija: Saša Negri, Zajtrkujem v urejenem naročju. — Sodobna slovenska proza: Janez Kramar, Narodnoosvobodilni tisk slovenske Istre; Mimi Malenšek, Poslušaj, zemlja (biografski roman o Gallusu); dr. Janko Ieri, Naša zahodna meja; dr. Fran Jurišević, Razvoj pošte na Primorskem. — V zbirki prevodov pa napovedujejo: Stefan Zweig, Veliki mojstri sveta; Jack Kerouac, Na cesti; Thomas Mann, Lothe v Weimarju (roman o Goetheju); Fr. Sagan, Panika; Dino Buzatti, Ljubezen; Jacques Mordal, Petindvajset stoletij vojskovanja na morju.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE bo leta 1967 med drugimi izdala tudi naslednje knjige: Nadaljevala bo Zbirko zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev; izšla bodo: Zbrano delo Ivana Cankarja I., II., III., IV.; Srečko Kosovel, Zbrano delo II.; Prežihov Voranc, Zbrano delo II., III., IV.; Oton Župančič, Zbrano delo IV.; Fran Levstik, Zbrano delo IX.; Ivan Prijatelj, Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina VI.; Anton Aškerc, Zbrano delo III. — Zbirka Svetovni klasiki: Swift, Gulliverjeva potovanja; Shikubu, Princ in dvorna dama, I. in II.; Daudet, Pisma iz mojega mlina. — Moderni roman bo zajemal: Grass, Pločevinasti boben, I. in II.; Henry James, Golobičja krila, I. in II. — Zbirka Kultura in zgodovina: Huss, Zgodovina češkoslovaške; Panikar, Azija in zahodno gospostvo; Grant, Grški in rimski miti. — Biografije: Troyat, Puškin, I. in II.; Anthony, Elizabeta I. Angleška; Bokay, Bohemi in metulji (roman o Pucciniju). — Zbirka Politična in strokovna dela: Edvard Kardelj, Problemi naše socialistične graditve, VII.; Rodoljub Čolakovič, Pripoved o neki generaciji; dr. Jože Goričar, Sociologija (nova predelana izdaja); dr. France Stele, Zgodovina zahodnoevropske umetnosti, 2. izdaja; dr. Vojan Rus, Dialektika sveta, mišljenja in človeka; Franček Saje, Revolucionarno vrenje na Slovenskem v letih 1917-1920. — Memorna dela: Ilija Ehrenburg, Portreti; Charles de Gaulle, Vojni spomini, I., II. in III.

Založba dodaja v pojasnilo, da bo leta 1967 izdala še vrsto izvirnih del. Lani so napovedovali izbor Balantičevih pesmi, vendar v januarjskih napovedih za letos še ni naznanjen. Pač pa bo pri mariborski založbi Obzorja izšel 2. zvezek Majcenove proze, kakor je bilo že lani napovedano.

Ker se mnogo govori o dialogu in o koeksistenci so časnikarji Čakovskemu zastavili še vprašanje, ali ne bi kazalo v Literarni gazetini odpreti predale tudi za sodelovanje tujih pisateljev, publicistov in časnikarjev. Odgovoril je, da bi bilo možno in celo zaželeno, če bi inozemski intelektualci prenehali z mrzlo vojno proti Sovjetski zvezi. In Henri Pierre končuje z besedami: „Kaj neki bi mogli pričakovati drugega iz ust tega ustaljenega zagovornika ortodoksosti... Ne gre za to, kaj bodo rekli ostali pisatelji na Zapadu; vprašati se je že treba, ali bodo še vztrajali ob takih izjavah pri svojem mnenju italijanski in francoski komunistični pisatelji.“ Zveza francoskih pisateljev je namreč protestirala proti obsodbi nad Sinjavskim in Danijelom, italijanska zveza pa je poslala celo svojega podpredsednika v Moskvo, kjer naj bi dosegel pomilostitev in svobodo za oba. Pa ni bilo nič. Potrdili so mu samo, da je Danijel v koncentracijskem taborišču zbolel.

MAURIAC IN MARITAIN...

François Mauriac je prvi pozdravil izid nove Maritainove knjige Le Paysan de la Garonne; sledil mu je Jean Guilton, tudi član Akademije. Kar čez noč je knjiga postala bestseller v Franciji, po Evropi in zdaj tudi že v ZD. Mauriac piše svoje spomine "Block-Notes", ki jih je izšlo že nekaj knjig. Sproti pa so ti vsakodnevni zapiski izhajali najprej v reviji "L'Express", ki pripada smeri politika Pierre Mendesa-Francea, zdaj pa jih že nekaj let objavlja tednik "Le Figaro Littéraire". 15. januarja letos bomo tam naslednji zapisek:

„Še vedno se govori o Satanovi smrti... Meni se zadeva dopade, ker bi mogla biti snov za ljubko kroniko, ki bi izzvala smeh pri bralcih. Seveda so razni kronisti s humorjem že segli po njej. Toda mene ima, da bi se pri poslušanju vsega tega vedno manj predajal smehu in se rajši klanjal prepričanju, da Satan živi in sicer v zelo vidni meri. Ta misel se mi vsiljuje, ko prebiram spise André Gida, tega temnega angela, ki v Satana ni verjel, a je bil Satan vedno ob njem in je še danes med nami. Pri tem pa sem se takoj spomnil, da se ne smem slabo izražati o prijatelju, ki je mrtev, in ga obsojati zaradi stavkov, ki naj bi dokazovali, da je bil Gide z vladarjem tega sveta v posebno tesni zvezi.

Odpovedal sem se torej pričevanjem iz Gidovih tekstov in sem se prestavil v miselnost tistega, ki še živi, kajti življenje je v času med obema vojnama ob svoji ženi Raissi v skromni hišici v Meudonu. Tam je bila v hišni kapeli vsak dan maša in Kristus je bil stalno navzoč v hišnem tabernaklju. Maritain je bil, ki se je Gidu najbolj upiral (upiral vsemu, kar je Gide pomenil). Branje njegove knjige Le paysan de la Garonne me je napotilo, da sem spet vzel v roke Raissine spomine "Le Journal de Raissa" (Desclée de Brouwer), in iz uvoda v to knjigo povzemam besede Jacquesa Maritaina, ki jim je dano, da izzovejo porog različnih sodobnih nagačev: "Kadar človek doseže moja leta", pravi Maritain, "se ne boji izreči besed resnice do konca. Ko gledam na dogajanje med obema vojnama, mi je jasno pred očmi zlasti nekaj, kar se je dogajalo v najini hišici v Meudonu. Najino skromno delo, ki sva se ga vsak po svo-

(Dolje na 6. str.)

— ZA SKLAD GLASA so darovali: g. France Urh, San Antonio de Padua, 300 pesov; g. N. N., San Justo, 100 pesov; g. Ludvik Osterc, Florida, 500 pesov; g. Silvo Lipušček, 1.000 pesov; ga. Helena Remec, Chicago 3.000, pesov; č. g. Vendelin Spendov, ZDA, 5 dol.; ga. Ana Gaber, Chicago, 5 dolarjev; g. Ivan Prezelj, Cleveland, 8 dolarjev; g. dr. V. M., 200 pesov. — Med darovi, objavljenimi v pretekli številki, je treba brati: g. N. N., Rim, 500 Lit; č. g. Anton Pogačnik, Italija 1.500 Lit. — Vsem se prav lepo zahvaljujemo!

— 7. januarja je poteklo deset let od smrti arhitekta Jožeta Plečnika. Ljubljansko Delo mu je posvetilo poseben spominski članek v kulturni rubriki in ga zaključuje z naslednjimi besedami: „Premostil je stoletja našega arhitekturnega zatišja, ko se je organsko živo oprl na tisto izhodišče, ki so ga nakazali že naši baročni arhitekti in s tega zornega kota postaja njegovo delo med staro in novo slovensko arhitekturo naravnost nepogrešljivo. Bolj kot graditelj je oblikovavec — v slehernem delu čutimo toplino njegovih rok in melodijo pesniškega duha, predvsem pa veliki ideal arhitekturnega poslanstva, ki mu je prvi ukaz poštenje in drugi neutrudno delo.“

— Francoski pesnik slovenskega rodu Jean Vodaine (Fred Kaučič) izdaja revijo „Dire“, ki jo sam urejuje, stavi in ročno tiska. Podnaslov revije navaja, da je „evropska revija za poezijo in ni taka kot so druge“. Revija je že večkrat priobčila prevode iz slovenske poezije, pri prevajanju pa Vodainu pomaga akademski slikar Veno Pilon, ki že skoraj 40 let živi v Parizu. Novi zvezek prinaša prevod Gradnikove pesmi Vodnjak in kot prevajalec sta navedena Vodaine in Pilon. Pesem Daneta Zajca Jalove setve je izšla pod naslovom Semailles steriles.

— Simčičev KRST PRI SAVICI V KANADI. — 26. marca t. l. je Slovensko gledališče v Torontu predstavljalo za uvod svoje XII. gledališke sezone Simčičev „Krst pri Savici“ v režiji Petra Čekute. Iz zadnjega gledališkega lista, ki ga torontsko gledališče izdaja pred vsako premijero, posnemamo, da se je ta igra igrala dvakrat in tudi ni prezrla Tomčevih glasbenih vložkov. List je za to priliko izšel na 8 straneh in je zanimiv že sam po sebi. Nava-ja program igravcev, nato pa podaja življenje-pis Zorka Simčiča (s sliko) iz katerega zve-mo, da je Simčič že v Ljubljani napisal dramo Poslednji akord, ki jo je l. 1945 pripravljalo že slovensko gledališče (Drama) za uprizori-tev. Poleg tega je radijska postaja v Trstu dajala njegovo radijsko igr. Zalostna pesem, za tisk pa je pripravil dramo Zgodaj dopolnje-na mladost. To so podatki, ki nam pričajo, da se Simčič resno, in to prav resno pripravlja za ustvarjavec dramskih del med nami, toda: ali se pripravljajo tudi naši odri na vpri-zarjanje — slovenskih del? Zlasti emigracij-skih pisateljev? Simčičev Krst je doživel svoj krst 15. okt. lani v Mendozii v Hirschegejevii režiji, o čemer je bilo že poročano v naših listih. Zdaj je šel tudi čez torontski oder. Kot pomoček k razumevanju drame je podan izvleček iz kritike Tineta Debeljaka, nato pa še posebno pismo pisatelja, za kar ga je pro-sil urednik kot neke vrste „intervju“. Tudi par življenjepisnih podatkov o skladatelju vložkov prof. Tomcu je dodanih. Kot retro-spektiven pogled na zadnjo predstavo, je re-gistrirana ocena češkega kritika o Svobodovem Zadnjem možu, kot jo je prevzel Debeljak v Glasu SKA, ter nekaj fotografiranih posnet-kov s predstave. Važno pa se mi zdi poudariti

RUDA JURČEC: SKOZI LUČI IN SENCE

Drugi del (1919 - 1935). Buenos Aires 1967

(z letnico 1966). Izdala založba Baraga

596 strani z 20 stranmi ilustracij

Alojzij Geržinič

Leta 1934

človeštva in Jurčec niti danes, v dovolj veliki razdalji, ne zakriva občudovanja do francoskega duha, vendar mu ne uidejo senčne strani tedanjih razmer. Že v prvih dneh bivanja v Parizu mu je dr. Kuhar predstavil oba vodilna moža: Poincaré ve vse, a ne razume nič, Briand pa vse razume, a ne ve nič. Običajnim okvaram kapitalističnega stroja so se pridruževali korupcija, strankarski in klikarski ego-izmi, ideološka slepila, masonsko in marksistično zastrupljanje, desničarske reakcije, borbe proti tretji republiki. Posebna Jurččeva pozornost velja Maurrasu in desni-čarski Action française pa Sagnieru in levičarskemu Sillonu. Obe gibanji je Cerkev obsodila in Jurčec pripomni: v Parizu so si bila nasprotja zelo blizu. Sagnier je po-obsodbi postal „početnik evropske krščanske demokracije“ (141) in zanimive so bile izkušnje slovenskega visokošolca v delovanju te smeri, zlasti v primerjavi s podobni-mi našimi organizacijami.

Razen političnemu dogajanju — bleščeče so upodobljeni poleg Maurrasa Briand in sovražnika Herriot in Daudet — je piščevo zanimanje posvečeno predvsem kul-turnemu ustvarjanju. Srečamo se s Cocteaujem in Jouvetom, z Ravelom in D'In-dyjem, z Malapartejem. Sredi tega „poleg slavnostnih dvoran in velikih gleda-lišč, pa raznih „Lapin agiles“ in drugih lokalov in med vplivi raznih Chevalierov in Mistinguettes žive in študirajo (nekateri pa se tudi pogrezajo) člani slovenske kolonije in nje obiskovavci. Njihovi portreti so vredni že po izdelavi, pa tudi zaradi

Avtor pripelje sklepno poglavje II. dela Luči in sence Fin de siècle v Ljubljanski triptih in ju poveže. V resnici je z dogodki, opazovanji, sklepanji, komentarji in humorjem napolnjena zajetna knjiga podoba propadajočega sveta („Fin de siècle“), ki si je deset let prej domišljjal, da se je rešil v dobo miru in bogastva. In v resnici se v spominih kopiči gradivo za razlago nasle-dnjih deset let naše zgodovine (torej za čas, na katerem sloni Ljubljanski triptih).

Tehnika pripovedovanja ostaja kot v prvem delu: pisateljeve življenjske postaje so vozli, v katere se vežejo meditacije, načrti, srečanja, stiki s predstavniki javnega dela, doživetja ob nastopih, v ustanovah, sredi idejnih gibanj.

Pariška leta s študijem na visoki šoli za politične vede dajejo opazovavcu in kombinator-ku nenavadne predirnosti priložnosti vseh vrst, da oživi vdušje tedanje svetovne politike, da prika-že trenja ideologij, dosežke, tveganja in poraze v kulturi. Francija se je še čutila na vodstvu

dja, Anton Bajec kot jezikovni redaktor, tonski snemavec Dušan Mauser in cema-kompletu plošč je izredno nizka, saj ne preseže zneska štirih dolarjev. Mladin-ska založba pa pripravlja še eno prese-nečenje: izšla bo tudi plošča z izborom uglasbenih Prešernovih pesmi. Ploščo pri-pravlja prof. Vida Jeraj Hribarjeva.

— Moskovska Pravda je že v več člankih ostro napadla vodilni sovjetsko-literarni reviji Novij mir in Oktjabr. Sedaj pa se je tedensko glasilo Zvezda pisateljev ZSSR Literaturnaja gazeta pridružila Pravdi in v ostrih člankih očitala revijama hude napake in sicer prvi „idejno platformo“, drugi pa „vul-garno sociološko obravnavanje umetni-škega ustvarjanja“. Zdaj je torej kriti-ka revij prešla na torišče same organi-

obrazi in obzorja

portretirančevega imena in zaradi osvetljave, ki jo mečejo na domovino. Omenim le nekatere: dr. Ahčina, dr. Kuharja, dr. Fajdigo, Petra Donata, Kocbeka, Mraka in Bulovčev, Wisiakovo, Pina Mlakarja. Kot toliko drugih podatkov bi brez te knjige najbrž nikoli ne spoznali nekaterih okoliščin ob uprizoritvi Mlakarjevega baleta Ljubzen iz srednjega veka ali ob nastopu Glasbene Matice v politično preplešanem okviru. Simpatično so prikazani hrvatski prijatelji, npr. Krsto Spalatin, dr. Rudolf Merc, dr. Palua. Ob prihodu hčere primarija Derganea v Pariz zvemo mikavne stvari o „malem slovenskem Olimpu“ v Dergančevem sanatoriju v Ljubljani.

Drugi vod v domovino so Jurččevi dopisi v Slovenca. Škoda, da že danes ni mogoče bravcu Luči in sence dobiti v roke ta poročila in razmišljanja. Dopisniška vloga je Jurčču pripomogla do potovanja v središče Zveze narodov — priložnost, da nas seznani s slovenskima diplomatoma Pernetom in Miseljem — in do izleta v Nemčijo, ki mu dolgujemo dramatičen opis nacističnega zborovanja s Hitlerjem na čelu v Stuttgartu.

V zadnji četrtini knjige je pisec spet v Ljubljani. Slovenčevo uredništvo, revije Slovenija, Hramovi zapiski, Modra ptica, Beseda, Sodobnost, Krog — najdemo se sredi vrvenja naše prestolice. Jurčec ga ne študira sistematično — in tega brez dvoma niti ne bi mogel storiti —, pač pa vrže vanj toliko žarkov, da se v njem kar najdemo in da zaslutimo marsikaj. Ostanki križarjev — posebno vidna predstavnika političnega krila sta bila Aleš Stanovnik in Marijan Breclj — so se zagrizli v slovenska vprašanja; visije ob SLS, katere voditelje s še nekaterimi prvaki najdemo sončno označene v unionski kleti, iščejo poti na levo, se love skozi razne kombinacije. Jurčec je živel po odhodu iz Cirilovega doma v Groebminkovi hiši z Mirkom Javornikom, Janezom Logarjem in Jožkom Zemljakom kot ud prvega slovenskega kolhoza. Lahkovernost mlade slovenske inteligence v razmerju do komunistov je mnoge napravila sumljive. Jurčec je moral po policijski aretaciji na zasliševanje. (Kot se je pozneje izkazalo, so bili nekateri najbolj goreči policijski agenti že tedaj komunisti). Tako je na sebi skusil pritisk komunistične infiltracije. V zaporih belgijske vojašnice pa je občutil učinke drugega pritiska na Slovenijo: srbskega.

Sredi vsega tega vretja, med katerega protagonisti izstopata pod Jurččevimi žarometi prevrtljivi in preračunljivi Josip Vidmar in na katoliški strani vsestranski tr. Pečjak, nastaneta dve prenovitveni žarišči: Tomčevo mladčevstvo in Ehrlichovo stražarstvo. Z obema je imel avtor neposredne in posredne stike.

Jurččevo ustvarjalno delo v teh letih je bilo veliko, a je bilo po večini objavljeno brez podpisa ali s psevdonimom. Naloga zgodovinarja bo, da te eseje, razprave in članke zbere in oceni. Poskusil se je tudi kot predavatelj. V zaglavjih Idealov brezna in višave in Resnice so kakor veter je podano oblikovanje njegovih tez o metafizični in politični ravni slovenske problematike in referat, najprej v ožjem krogu pri dr. Pokornu.

Zanimivo je, kako so marsikateri tedanjih doživljajev dozoreli v pripovedno tkivo poznejšega romana. Pisatelj pravi na str. 541: „Jaz sem se pa na prvi slovenski kolhoz naslanjal v mnogem, ko sem pisal Ljubljanski triptih. Na srečo ga še nisem dokončal. Rekel sem na srečo! Res je življenje ena sama velika kupa lepote in sreče in ne bom je izpil, ko bom zapisal zadnje vrstice tistega, kar je živelo takrat na koncu naše mladosti.“ Ta citat je tudi značilen za avtorjevo vedro gledanje na življenje.

V knjigo so vključene skrbno izbrane fotografije; nanašajo se na oba dela in ju napravljajo še bolj slikovita.

Vedno bolj je razvidno, da pred nami raste delo, ki ga je bila emigracija dolžna napisati in izdati. Enega izmed učinkov sem predvideval v želji, izrečeni na ovitku: „Ako ima zgodovina malo učencev, ki jim dejstva razsvetle razum in ogrejejo srea, je verjetno in je upati, da jih bodo Luči in sence imele mnogo!“

zacije sovjetskih pisateljev, v katere vodstvu sta tudi oba urednika revij, pesnik Tvardovski in romanopisec Kočev. Tednik piše med drugim: „Če je za Novij mir značilno, da ima nezane-mljive idejne pozicije in da poveljuje temne strani življenja, zbuja pri Oktajbru skrb dejstvo, da se loteva resnih poskusov poenostavitve in nenačelnosti.“ Tednik še pravi, da ni mogoče mimo poskusov, da se zamenja socialistični realizem z naturalističnim realizmom, pri čemer naj bi dojemanje stvarnosti z marksistično-leninističnih partijskih pozicij prevzela „resnica faktov“.

— Ravnatelj mariborske Drame Fran Žižek je podal pismeno ostavko na svoj položaj za sezono 1967/1968. Kot vzrok navaja zdravstveno stanje ter tudi to,

da bi se rad posvetil umetniškemu delu, predvsem režiji. Razen tega piše v ob-razložiti, da mu težaven materialni položaj mariborskega gledališča onemogača izpolnitev programa, ki si ga je zastavil.

— Mestna skupščina v Skopju je sklenila ustanoviti Muzej srednjeveške umetnosti. Umetnostni zgodovinarji in strokovnjaki so nabrali nad 300 ikon, rokopi-fov, fresk in drugih vrednot iz rezbarstva — in vse bi spadale v muzej. Toda nastal je spor z Umetnostno gale-rijo, ki ne dovoli delitve prostora z novim muzejem. Vse nabrane umetnine so prav iz prvih dob srednjega veka in so gotovo pravo odkritje obraza kul-ture, ki je v Makedoniji zaživela s to-likim bogastvom in zagonom kot nikjer na Balkanu v tem času.

tole: Torontsko Slovensko gledališče je s to predstavo hotelo —kot prvi med nami!— pro-slaviti 1200 letnico pokristjanjenja Slovencev. Zato ima v tem zgodovinskem dogodku posebno stran, ki jo je napisal lazarist Tone Zrnc pa tudi motto pravi, da ga k vprizoritvi „nagiba zgodovinsko dejstvo in pa nujnost notranje krščanske poglobitve slovenskega naroda“. Kako je predstava uspešla, nismo še brali ocen. Toda že predstava novega slovenskega dela, v emigraciji, je vredna zabeležbe. Ob tej pri-liki naj omenim, da se je odločil oder v San Justu (Bs. As.), da s predstavo Simčičevega Krsta otvori svojo novo dvorano. Prav tako pa Slovenski oder v Bs. As. pripravlja novo dramo Jožeta Vombegarja po Levstiku pri-rejenega Martina Krpana, in morda še kaj izvirnega. Tako Slovenski odri prvenstveno vprizarjajo nova dramska dela naših avtorjev, kar je hvale vredno in bo pripomoglo k raz-voju dramskega pisanja med nami, v korist odru in občinstvu. td.

— Leta 1962 je v Moskvi začela izhajati Kratkaja literaturnaja enciklopedija. Glavni urednik je A. A. Surkov. Napovedano je bilo, da bo obsegala 12.000 sestavkov o literaturah vseh narodov. Dosedaj so izšle tri knjige in so po ruskem abecednem redu prišli do črke L. V dosedanjih knjigah je obdelanih 41 ju-goslovanskih imen, med temi 12 slovenskih in sta slovenske pisatelje in pesnike obdelala A. D. Romanenko in E. J. Rjabova in obdelani so (številke v oklepajih pomenijo število vrstic) Aškerc (38), Josip Vidmar (33), Alojzij Grad-nik (27), Simon Gregorčič (18), Simon Jen-ko (18), Oton Župančič (50), Anton Ingolič (38), Jernej Kopitar (38), Ciril Kosmač (33), Srečko Kosovel (32), Miško Kranjec (43), Brat-ko Kreft (35). Nemškega pesnika Anastasiusa Grūna, rojenega v Ljubljani, je obdelala Veselovskaja in poudarila, da je priredil prevod slovenskih ljudskih pesmi v nemščino, njegov rojstni kraj pa je naveden za Laibach name-sto z Ljubljana. Ruska enciklopedija se tokrat ni spomnila, kako je ime slovenski metropoli.

— Državna založba v Ljubljani je izdala Vladimira Dedijera spis Sarajevo 1914. Za-ložba pravi, da je pisec zbiral gradivo deset let in vanj vključil tudi svojo razlago o sloven-skem nacionalističnem gibanju Preporod, ki ga je nekaj let pred izbruhom prve svetovne vojne usmerjal slovenski nacionalizem v gi-banje za ustanovitev Jugoslavije. Dedijer pa je med bivanjem v Ljubljani iskal v svojo smer, ko je v osnovah preporodovstva varil dokaze, da so bili njega člani tudi že socia-listični revolucionarji. Sploh je Sarajevo 1914 delo, ki dokazuje, da je bil atentat v Sarajevu na Vidovdan posledica takratnega kolonialnega ravnanja stare Avstrije nad rajo v Bosni in Hercegovini in torej jemlje vrednost akcijam srbskega terorizma, ki je iz Belgrada orga-niziral atentat in zbral tudi njegove izvršilce Principa, Čubrilovića in ostale in je srbska Navadna odbrana tudi atentatorje oborožila. Zanimivo je, da je zgodovino-pisje komunistič-ne partije še nedavno „odkrilo“, da je bil prestolonaslednik in kasnejši kralj Aleksan-der sam navzoč pri odločilnih sestankih med atentatorji in voditelji Narodne odbrane. Ne-kaj poglavij Dedijerovega teksta je bilo ob-javljenih že v Sodobnosti in je marsikod pre-senetil čisto literarni prijem v oblikovanju in podajanju zgodovinskega gradiva. Dedijerovo delo obsega 987 strani in je hkrati išlo v Belgradu, Sarajevu in Ljubljani. Slovenski prevod je oskrbel Franček Šafar, opremil pa Dušan Ristić. Knjiga prinaša tudi številne ilustracije.

— Gospod M. Š. nam piše iz P. Florencia pri Rosariu: „... prosim, da mi pošiljate še naprej Vaš tolažilni Glas, ki je še „zadnja svetla luč“, ki mi sveti v temi tega življe-nja...“

je lotevala, se pravi posvečanju vseh najinih moči kot kristjana na področju svetne kulture, umetnosti, poezije, filozofije, vse je veljalo nalogi, da se s Satanom spoprimeva vsak dan sproti, in ravno in najprej na tem njegovem lastnem torišču. Šlo je ravno za to, da ga preženeva s tistih njegovih postojank, ki jih sveti Pavel nazivlje principes et potestates, in o katerih pravi, da se mora kristjan boriti proti njim bolj kot proti lastnemu mesu in lastni krvi. Raissa je vedela, kaj pomeni ta boj! Danes dobro vem, zakaj je ob teh spopadih toliko trpela. Na njej je slonel glavni del boja, v nevidnih globinah njene molitve in v vsakdanjem žrtvovanju. Določno vidim in čutim, zakaj je bil njen boj tako krut in vihar: krsti so rasli, a udarci tudi. To je bil boj z golimi rokami, s peklenkim besom. Kar je izvojevala, ni bilo za dolgo, kajti na ozemlju, kjer Satan gospodari, kristjan, četudi si ga je osvojil, ne more dolgo vladati, saj si dejansko ničesar za stalno osvojil ni... In Maritain sklepa misel z besedami: 'V vsakem obrazu vidim danes obraz človeka-mučenca!' Mauriac pa končuje: 'Zaradi teh in takih misli mi je dano, da z lahkoto odpuščam vse napade in vsa obrekovanja... V takem obzorju časa ni več; iz časa lovim samo nove sence bridkosti na obzorju.'

SENZACIJE V NEW YORKU

Tudi v Združenih državah se je z dinamiko, ki jo je izzval II. vatikanski koncil, dogajalo enako, kakor marsikje drugod po svetu, kjer se je novi duh razlagal in umeval, kot da se more novo gibanje uspešno razmahniti samo, če se prizna prvenstvo "dialogiranju in koeksistenci" s komunizmom. Ker se je uradna politika ameriške vlade morala nasloniti na razvoj tragičnih dogodkov v Vietnamu, je bila levičarski interpretaciji v razlagi sodobnega trenja pot še olajšana: "novi humanizem" bo slonel na socialnih pridobitvah in naukih marksizma ipd. Novo baklo za razkrinkavanje levičarske novomodnosti je zdaj prižgal mladi William F. Buckley, katoliški publicist, ki si je pridobil trdno ime že pri katoliški filozofski reviji *Triumph*. Kakor je v ZD navada, je časnikarska kritika z vso žarkostjo posvetila vanj in ga zdaj razglasa za "najduhovitejšega, najostrejšega in najbolj kulturnega" katoliškega publicista. Svoje nazore širi z revijo "National Review", ki jo je nedavno ustanovil. Listi pišejo, da "razgalja liberalne bogove do golega in jih celo iz kože slači". Krepko je udaril posebej po Bobu (Robertu) Kennedyju, bratu pokojnega J. F. Kennedyja, ko se kot katoličan pripravlja za predsedniško kandidato leta 1968 s tem, da koketira z levico. Buckley vabi Boba na debatni dvoboj na svojo radijsko-televizijsko oddajno postajo — imenuje se prav pomembno "On the Fiereline" — a Bobu se zdi oreh le pretrd in povabilo odklanja, kar je seveda voda na malin Buckleyeve propagande... Za osvetlitev razmer v dobi pokoncilskega trenja je New York zelo presenetila novica, ki jo je prva razširila Buckleyeva televizijska postaja v zvezi z Maritainovim bestselerjem "La paysan de la Garonne". Knjiga bo skoraj izšla v angleščini v New Yorku. Zaradi razočaranja nad "progresivno" debato okrog va-

Ljubljanski Naši razgledi so 14. januarja 1967 objavili članek Dušana Kermavnerja pod naslovom "O socialističnem zanikanju narodnega vprašanja v kraljevini Jugoslaviji", podnaslov pa takoj že dodaja, da gre v članku za soočenje z Golouhovimi spomini. Rudolf Golouh je bil dolga leta urednik časopisov Slovenske socialnodemokratske stranke, ki je kot del Jugoslovanske socialnodemokratske stranke bila članica druge internacionale. Takoj v uvodu opozarja Kermavner, da bi založniki morali biti bolj previdni ob izdaji drugega dela spominov, ker se je Golouh zapletel v preveč vidna protislovja, ko skuša dokazovati, da so slovetniški socialni demokrati bili za "federalistično" ureditev prve Jugoslavije. Proti Golouhu zato navaja celo vrsto dokazov, kako so socialisti bili za unitaristično, centralistično urejeno monarhijo, saj so veljali celo za "dvorne socialiste". Tako je po G. "klub devetih socialističnih poslancev v belgrajskem parlamentu dosledno zavračal z Etbinom Kristanom na čelu vse 'partikularizme' in posebej tudi avtonomijo Slovenije". Kako so slovenski socialisti gledali na slovensko narodnostno vprašanje v Sloveniji, se je pa še posebej pokazalo v dobi kraljeve diktature po 6. januarju 1929. Kermavner piše, da "je prav v času najhujše diktature spregovoril socialist Filip Uratnik 9. novembra 1930 na banketu, ki ga je priredil v Ljubljani predsednik vlade general Pera Živković, in izvajal: 'Pri reševanju velikih političnih problemov delavstvo naše države ne more stati v prvih vrstah. Toda oni (socialisti) imajo tudi v teh vprašanjih svoje nazore. S tega mesta moram konstatirati, da so zavzemale naše delavske organizacije že več desetletij stališče jugoslovanskega nacionalnega edinstva. Lahko izjavim tudi, da se delavci zavedajo, da so napori kraljevske vlade za konsolidacijo javne uprave, izenačenje zakonodajstva in ozdravljenje gospodarskih razmer v velikem interesu delavstva. V zadnjih letih so bili trenutki, ko so se delavci bali, da njihovega glasu ne najvišjih mestih ne bodo dovolj upoštevali. S hvaležnostjo ugotavljamo, da ta bojazen ni bila upravičena... Kraljevska vlada je med drugim tudi s tem obiskom dokazala, da upošteva interese vseh in tudi delavstva...' in Kermavner indignirano podčrtava: 'Takšno je bilo sožitje slovenskih (jugoslovanskih) socialistov z diktaturo!'

Kermavnarjevo komentiranje pa nas zapelje takoj na dogodek sorodne vsebine. Na tistem banketu je bil in govoril tudi župnik Finžgar. Kar je tam povedal, je moralo biti podobne narave in se rajši dogodka ni "spomnil", ko je pisal Leta mojega popotovanja. Bilo mu je ugodnejše, da ga je kar pozabil, da bi bilo prav, da bi pozabil še marsikaj... Knjiga je izšla potem še v drugi izdaji, Finžgar sam pa je po l. 1950 v pismih prijateljem v zamejstvu zelo tožil, kako se je s svojim navdušenjem za komunistično diktaturo motil in obžaloval svoje sodelovanje v OF.

Socialist Filip Uratnik je zapel svoj slavospev belgrajskemu centralizmu in Aleksandrovi diktaturi pred 37. leti, toda časi so se do danes kaj malo spremenili. Če je Finžgar obžaloval svoje zmote, pa ni preprečil, da ne bi za njim vzrasli in začeli nastopati njemu zelo podobni epigoni, ki po dvaindvajsetih letih pojejo bučne slavospeve belgrajskemu komunističnemu diktatorskemu režimu in obljublajo temu režimu zvestobo, ko istočasno izjavljajo, da govore v imenu vsega slovenskega naroda in groze vsakomur, ki jim ne bo ploskal ali pa se njihovim diktatom ne bo pokoril. Strinjajo se pri tem torej s slovensko in jugoslovansko Socialistično stranko iz leta 1918 in pozneje, ko s svojimi izjavami zanikajo slovensko narodnostno vprašanje in si upajo trditi, da je v sedanji Jugoslaviji pravično urejeno.

P. S. — Pravkar je tednik *Die Zeit* (10. marca) objavil obširno poročilo o novem, sedmem delu opusa francoskega zgodovinarja Benoit-Méchina: "Zgodovina nemške oborožene sile", ki je že izšlo v nemškem prevodu. Knjiga popisuje dogodke ob nacistični zasedbi Avstrije marca leta 1938. Poročevalec lista Wolfgang Venohr omenja dogodek, izredno podoben dejanju slovenskega socialist Uratnika leta 1930. Ko je Hitler zasedel Dunaj, je prvi predsednik avstrijske republike in ugledni ideolog druge internacionale dr. Karl Renner pozdravil Hitlerjev prihod in pozval vse Avstrijce, da naj s plebiscitom odobrijo nasilno izvedeni anšlus, ko je v dunajski Wiener Tageblatt zapisal besede: "Kot socialni demokrat in torej kot borec za pravice po načelu o samoodločbi narodov, kot prvi kancler republike Nemška Avstrija in pozneje kot bivši predsednik njene mirovne delegacije na mirovni konferenci v St. Germainu izjavljam, da bom glasoval z 'da' za priključitev!'

Plebiscit je bil določen za nedeljo 10. aprila, toda že v nedeljo 3. aprila so bile po vseh cerkvah na poziv avstrijskega episkopata zahvalne službe božje z zahvalno pesmijo za srečno izvedeno priključitev. Takšna in podobna zgodovina se je in se bo dogajala, le da se nazadnje nikdar ne zmoti in se uresniči dokaz, da se božanje in sprejemanje zla tako ali drugače maščuje.

tikanskega koncila se je Maritain odločil za sodelovanje pri prej omenjeni ameriški katoliški reviji "Triumph".

Med drugimi senzacijami na newyorškem knjižnem trgu — in v ZD se vse razkriva najprej v obliki senzacij — je najnovejša knjiga Allena Druryja "Capable of Honor". Kritika je delo proglasila "za silno razodeven in prijemljiv prikaz poniglavosti in zarote liberalno-levičarskih kolumnistov (kolumni-

sti so v ZDA najuglednejši in najbolj plačani politični in kulturni komentatorji, ki svoje članke prodajajo celi veriigi časopisov v ZD in drugod po svetu) in se pri tem trudijo biti najbolj aktualni prav z levičarskimi argumenti. Kot glavnega junaka si je Drury izbral Walterja Lippmana, ki ga imenuje Walter Wonderfull ipd. Vsi Lippmanovi komentariji po časopisih izzevne vedno v geslo: Rešitev je samo na levi!

Slovenec, univ. prof. dr. Rado Lenček, se je uveljavil kot eden vodilnih slavistov na Colomبيا univerzi v USA, to je njujorški univerzi, ki je svetovno znana. Predava osnovne slavistične vede; prazgodovino Slovanov, nastanek posebnih slovanskih narodnosti, njih jezikovni in kulturni razvoj, prehajanja in prepletanja med kulturami, pa tudi na primerjavni način jezikov južnoslovanskih narodov. Ne predava pa literarnih zgodovinskih posameznih narodov (zato so posamezni profesorji), on sintetizira dogajanja na vseh področjih slavistike in jih spravlja v razvoj in sistem. Njegova naloga na slavističnem oddelku kolumbijske univerze je, da postavlja trdne osnove o slovanstvu sploh, ter razlaga tiste vednosti, ki so potrebne slednjemu slavistu, preden se loti jezikovnih in literarnih problemov svoje določene individualne narodne skupnosti napr. slovenske literature, poljske, ruske itd. Kot za osnovo svojim učencem je sedaj izdal na 50 straneh Bibliografski pregled glavnih znanstvenih del svoje discipline, ki naj omogoči slednjemu slavistu, pa tudi kogar interesira, dobiti osnovne informacije o slovanstvu kot celoti, o etnogenezi Slovanstva.

A *Bibliographical Guide to the Literature on Slavic Civilizations* je naslov temu ciklostilno izdanemu delcu, ki ga je izdal Oddelek za slovanske jezike na Kolumbijski Univerzi (1966). Izredno zanimiv je uvod v bibliografijo, kjer Lenček razglablja vprašanje o „slovanskih civilizacijah“ na sploh in protipostavlja proti zahodnemu pojmovanju civilizacij (Toynbee, Spengler itd.) kot „nadnarodnega“ pojavo svojega pojmovanja. Stavlja si vprašanje, ali „slovanske civilizacije“ spadajo v kategorijo te široke vrste, ali pa lahko govorimo o posebni slovanski civilizaciji? Ko primerja razna pojmovanja slovanskih kultur, ki je pri posameznih avtorjih zelo različna, ugotavlja, da je pri Slovanih bilo že od najstarejših časov razvito gojenje „med-slovanskih“ (slovanska vzajemnost ter „stvarno medsebojno vplivanje“), kar je ustvarilo iz Slovanov „majhen svet sam zase“. Tako je nastalo to, kar imenuje Toynbee „an intelligible field of study by itself“, predpostavljajoč to kot minimum za „civilizacijo“. Lenčkova definicija slovanske civilizacije se glasi: „Mi jo definiramo kot mikroskopsko 'nacionalno civilizacijo', eno izmed mnogo odličnih podskupin ene in iste evropske, ali boljše Zahodne civilizacije, razpuščene na več vrst različnih in posebnih kultur.“

NOV PROCES PROTI MIHAJLOVU

Te dni poročajo listi po vsem svetu da bo Tito uvedel nov proces proti Mihajlovu, ki je že zaprt, ker mora odsedeti eno leto ječe zaradi poskusa ustanoviti neodvisen list za opozicijo. Kakor pravijo mednarodne agencije, pripravljajo Tito ostre ukrepe proti intelektualcem, ki se nočejo ukloniti partijski diktaturi in njenemu razumevanju o kulturnem ustvarjanju. Proces proti Mihajlovu se bo začel že sredi aprila.

PISMO IZ TUCUMANA

Iz Tucumana nam piše univ. profesor dr. Zdenko Tomšič med drugim: „Spoštovani gospod urednik, prav lepa hvala za vse poslane prelepe knjige. Dosedaj sem utegnil prečitati Mauserjevo delo (vse tri dele) in 150 strani Skoziluči (v sence, prvi del. Koliko je slovenstva v obeh knjigah! Četudi se človeku odpirajo stare rane in večkrat pade kakšna solza ob takim branju, je pa vse poplačano z veliko umetnostjo, ki odlikuje obe deli. Vi in Mauser sta me zopet popeljala v naše hribe in gorice (dr. Tomšič je doma iz Slovenske Bistrice. — op. ur.), v cvetoče doline. Tako kot ste Vi izrazili hrepenenje po mami, naj bi veljalo tudi za našo domovino: 'Želel bi večno ostati pri njej, biti njen otrok v svetu miru in lepote.' Pa kaj naj bi vztrajal pri tem: vsi enako mislimo in enako trpimo. Skoziluči in sence mi pripovedujete o toliko

zanimivih, za mene neznanih dogodkih in razmerah v avstro-ogrski monarhiji in povojni Sloveniji prve Jugoslavije. Tam omenjate Maksu Wraberja, mojega profesorja za botaniko v nižji gimnaziji. S sinovi prof. Osana sem včasih ministriral v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. Mauser pa je velik psiholog in slikar. Na vsaki strani sije moralna veličina pisatelja. S par takšnih mož bo naš narod zopet vstal in našel svoj mir. Mislim, da imamo Slovenci že dovolj skušenj in ne verjamem, da bi nas lahko kdo znova ogoljufal... Še to: Starejši Osana me je včasih 'izrabljal'; moral sem mu goniti meh, ko se je učil orgle v cerkvi sv. Florjana...“

OBTOŽBA SLOVAŠKEGA PISATELJA

Ladislav Mnacko je slovaški pisatelj, ki je deležen čudne imunitete v češkoslovaški republiki. Njegova dela so polna kritike sedanjih razmer, toda med drugo svetovno vojno je bil v vrstah partizanov s takšnimi dejanji, da mu sedaj oblast ne more ali noče delati težav. Prvo delo s kritično ostjo je nosilo naslov „Zapoznele reportaže“. Oblasti so mu mogle delati ovire samo s tem, da so naklado s prepovedjo papirja omejile. Ko pa je delo potem izšlo pri neki nemški založbi brez avtorjevega dovoljenja, je Mnacko založbo tožil, prejel veliko odškodnino in dosegel zaplembo celotne naklade. Toda medtem se je položaj v ČSR za Mnacka poslabšal, vendar še vedno samo omejeno. Novo kritično delo ima naslov Kako je vladanje zaže-

To razpravo (6 strani) opira na bogato najnovejšo literaturo, ki jo navaja pod črto.

Nato podaja seznam najvažnejše literature svoje discipline, ki obsega 500 naslovov, poleg ene strani najvažnejših slovanskih enciklopedij (21) in neslovanskih (4). Gradivo razdeli na sedem poglavij in 42 podrubrik. Najprej: Splošno znanje o Slovanih (statistika, geografija itd.), nato arheologija (starožitnosti) itd. zgodovina slovanskih gibanj (pokristjanjenje, bogomilstvo, panslavizem, slovanski mesijanizem...), etnografija (folklor, ples, narodna pesem...), primerjavno jezikovnanje...), visoka kultura (sintetične slovanske literature, glasba, umetnost, filozofija...), ter problematiko „institucijske“ kulture, (verstva in prava). V te rubrike je razdelil 500 znanstvenih del iz vseh evropskih jezikov, toda predvsem slovanskih, ter je med njimi vpošteval 28 slovenskih del. S tem je slovensko znanost slovanskih problemov dvignil v svetovno evidenco, kar je velika zasluga te bibliografije. Morda se bo kdo čudil, da med njimi ni del takih piscev kot so Ramovš, Kidrič, Prijatelj itd., toda v uvodniku je Lenček povedal, da se ne ozira na razprave, ki se tičejo enega samega slovanskega naroda, ampak samo na primerjavno slovansko problematiko, tako predstavlja gradivo „virov“ in razprav za sintezo o slovanstvu kot takem.

Od Slovencev so dela, ki so jih napisali: Cvetko, Grafenauer I. in B., Grivec, Korošec J., Kos F., Krek G., Kuhar A., Kuret N., Ložar R., Marolt F., Miklošič, Murko, Nantigal, Novak V., Petre F., Rupel, Stele F., Šijanec F., Vilfan S. in Žunkovič M.

Brošurica, ki priča o znanstveni in sodobni razgledanosti mladega profesorja in poudarja važnost njegove slovanske stolice na eni najpomembnejših svetovnih univerz, je gotovo priporočljiva kot vodič in uvod za slednjega slavista. Prof. Lenčku pa, ki je svoje znanstveno pisanje objavljaval v Domu in svetu tik pred vojno, sodeloval pri primorskih stražah, se preživljal prva leta po vojni v Gorici kot fotograf pa pisal o etnografskih problemih slovanskih tržaških ribičev, k njegovi karijeri iskreno čestitamo in želimo, da bi mu uspelo uvrstiti no univerzo tudi slovensčino kot učni predmet, kar si je postavil — kot vemo — v svoj načrt.

td

leno in je v ČSR izšlo samo v odlomkih v praški reviji Plamen. Mnacko popisuje doživljanje fotoreporterja, ki spremlja dogodke ob smrti in pogrebu pravkar umrlega predsednika države. Ko nastavlja aparat na katafalk in na javna slovesna dejanja ob pogrebu in pokopu, se mu pred duševne oči vrivajo prizori iz predsednikovega življenja, kajti pokojni predsednik je bil do dna svojih korenin navezan na oblast in na njeno izvajanje; pri tem je postal sam neke vrste mrlič za vse ostalo življenje, pred očmi mu je lebdelo samo eno: dolžnost, in izpolnjevanje dolžnosti je bilo edino merilo za vse in ga nazadnje tudi razčlovečilo... Sprotno izhajanje v Plamenu je od številke do številke dvigalo naklado revije, vendar pisatelj spisa ni smel izdati v knjižni obliki v Pragi ali Bratislavi, pač pa se je zatekel k založbi na Dunaj in je torej delo najprej izšlo v nemškem prevodu pod naslovom „Wie die Macht schmeckt“ (Molden Verlag, Wien). Kakšna bo reakcija v Pragi, še ni možno razbrati. Ali bodo v Pragi ravnali enako, kakor so pri Sinjavskem in Danijelu, ker sta svoje spise tihotapila v tujino in sta bila oba obsojena na dolgoletno ječo...

— Dr. Niko Kuret je v januarju 1967 na vabilo univerz v Münchnu, Gradcu in na Dunaju predaval o slovenski ljudski kulturi. O naših etnografskih zakladih je posebej predaval tudi slavistom v Münchnu in Gradcu. Predavanja je ponazarjal z diapozitivi in magnetofonskimi traki.

i z š l o

i z š l o

SLOVENSKA TISKOVNA DRUŽBA EDITORIAL BARAGA S.R.L., BUENOS AIRES

R U D A J U R Č E C

skozi luči in sence

1914 - 1958

II. del

(1929 - 1935)

Strani 596 in XX strani ilustracij

POLITIKA

SKOZI MERILA IDEJ IN OPAZOVANJ SE RAZVIJA RAZSEŽEN PREGLED EVROPSKE IN SVETOVNE POLITIKE OB HIRANJU DEMOKRATIČNIH SIL POD VODSTVOM ZVEZE NARODOV IN OB NARAŠČANJU ZLA TOTALITARIZMA POD VODSTVOM FAŠIZMA, NACIZMA IN KOMUNIZMA.

TRENJA IN GIBANJA IDEJ

OB ZAČETKIH IDEJNIH SPOROV OKROG DESNICE IN LEVICE SE IZ PARIZA ZAČENJAJO ŠIRITI TOKOVI KRŠČANSKE DEMOKRACIJE ZA NOVO ZEDINJENO EVROPO.

SLOVENSKI SVET

ZORE NOVA OBZORJA ZA UMEVANJE PRAVEGA POSLANSTVA SLOVENSTVA DOMA IN V SVETU V NARAŠČAJOČEM SPOPADU MED DOBRIM IN ZLOM TER OB ZMAGUJOČEM PREVLAĐOVANJU KULTURNIH VREDNOT V GRADNJI RESNIČNE OSEBNOSTI SLOVENSKEGA NARODA.

KNJIGO LAHKO KUPITE V PISARNAH SKA IN SLOVENSKEGA DUŠNEGA PASTIRSTVA, RAMON FALCON 4158, PRI AGENCIJI SIMON RAJER IN PRI VSEH PRODAJAVCIH SLOVENSKEGA TISKA.

CENE: VEZANI IZVOD 1500 PESOV, BROŠIRANI 1200. MOŽNO JE TUDI PLAČEVANJE V OBROKIH.

i z š l o

i z š l o

(HRVAŠKI KULTURNI DELAVCI)

našo nacionalno-jugoslovansko pa tudi našo narodno slovensko narodno zavest" in pri tem še zadone besede, da ga „na tem področju vežejo skupna prizadevanja za skupne cilje“. Niti Finžgar se v svojem znanem unionskem — pozneje ga je v svoji knjigi Leta mojega popotovanja gladko zamolčal — guču ob obisku generala Živkovića, predsednika Aleksandrove diktatorske vlade, ni ponižal na tako žalostno podređitev slovenstva jugoslovenstvu. Po letu 1950 je potem Finžgar v svojih pismih prijateljem v tujino zelo iskreno obžaloval svoje zmote med Aleksandrovo in naslednjo Titovo diktaturo in se trkal na prsi zaradi zaupanja v komunizem, toda rojstva epigonov ni preprečil.

Izjava hrvaških kulturnih delavcev kaže resnično konsistenco takoiimenovane jugoslovanske integracije, ki v veri vanjo nekatere sile izven Jugoslavije uravnavajo svoje odnose do Titove Jugoslavije. Nevednim je še mogoča pomoč, hlapcem nikoli.

V TISKU:

Vinko Brumen

ISKANJA

Zbirka esejev — okr. 260 strani

(Delo je prejelo Velikonjevo literarno nagrado za leto 1965.)

KNJIGA O RUSKI REVOLUCIJI

— Angleški knjižni trg je razgibalo delo, ki ga je ob petdesetletnici okto-brske revolucije napisal Gregorij Katkov, ki se je rodil v Rusiji, a je sedaj profesor moderne zgodovine v Oxfordu. Prva knjiga o revoluciji v Rusiji nosi naslov: Russia 1917 - The February Revolution 1917. Katkov se zlasti zavzema za pobijanje vseh trditev, da je bil izbruh ruske revolucije delo ljudske spontanosti, kjer da so zmagali „proletarci“. Pisec zagovarja v glavnem trditev, da je razmah prve, februarске revolucije omogočila „neaktivnost“ takratnih oblastnikov; niso vedeli, kakšen je bil položaj v Petrogradu, kaj šele, da bi jim bilo mar za razvoj dogodkov na fronti ali v vseh delih carstva. Pač pa pripisuje izbruh revolucije nemškemu agentom; poudarja, da je bila revolucija posledica „of the german agents“ in pravi skoraj cinično, da so Rusom kot nepraktičnim morali revolucijo organizirati nemški odposlanci. Katkov navaja dokaze, da so v februarски revoluciji (Lenina Nemci še niso iz Ženeve prepeljali v Rusijo) boljševiki bili v preveliki manjšini in zato odvrčali svoje pristaše od sodelovanja pri nemirih.

— 7. marca je v Budimpešti umrl umrl Zoltan Kodaly, slovit komponist in muzikolog. Dosegel je 85 let starosti. Bil je prijatelj in sodelavec Bele Bartóka in z njim zbiral madžarsko glasbeno blago. Sad tega načrtnega dela je bil Zbornik madžarske glasbene kulture, ki obsega dvajset zvezkov in je začel izhajati leta 1952. Vse do zadnjega je Kodaly mnogo potoval po svetu in dirigiral koncerte svojih kompozicij; glavna skrb pa mu je bilo pedagoško glasbeno delo.

— Delo je objavilo novico, da je v Leipzigu izšla antologija jugoslovanskih pripovednih del. Pravi, da so v knjigi zastopani najpomembnejši pisatelji iz vseh jug. republik. Ker so knjigo najavili že na knjižnem sejmu v Leipzigu, je bila naklada kmalu razprodana v prvih dneh po izidu. Prevede so pa oskrbeli docent Humboldtove univerze dr. Jämnichen, Barbara Anthomiak in dr. Martin Zöller. — V Berlinu pa bo kmalu izšla v prevodu „doslej največja knjiga o osvobodilnih vojskah v Jugoslaviji“. Delo je napisal belgrajski zgodovinar Vlado Strugar in sicer nosi delo podnaslov Razvoj revolucije v Jugoslaviji od leta 1941 do 1945. (Po imenu sodeč bi avtor mogel biti Slovenec.) List dodaja, da je avtor „za berlinsko izdajo pripravil posebno verzijo knjige“.